

P. S. Vig.

Af August F. Schmidt.

Det er med Glæde og Stolthed, man hører om Landsmænd, der i det fremmede kaster Glans over Danmarks Navn. Det gjorde *Peter Sørensen Vig*, der blev født den 7. November 1854 på Bøgvad Mark i det vidtstrakte Egtved Sogn. Hans Forældre var Gårdejer Søren Pedersen Vig og Ellen Marie Christensdatter (fra Store Lihme i Nørup Sogn). Da P. S. Vig var i sit syvende År flyttede Forældrene til *Vorbasse* Sogn, hvor Faderen var født i *Fitting* 4. September 1822. I Vorbasse Skole, hvor den lille Peter kom til at gå, fik han først Chr. Geil til Lærer. Han bankede Børnene, medens den senere Lærer, A. M. Møller, gjorde sig fortjent til stadig Taknemmelighed i Peter Vigs Sind, idet denne Lærer forstod et Barns Tankegang. I Vorbasse var Peter Vig i alle sine Drengeår Hyrde og fik derved Lejlighed til at blive godt kendt med Mennesker og Dyr, ligesom han som en årvågen Dreng lærte meget ude på de store Marker ved den gamle Kildemarkedsby.

Moderen, der var fra et gammelt pietistisk Hjem, lærte tidligt sine Børn at bede og opdrog dem alle i Tugt og Herrens Formaning. Hun var streng imod Peter Vig, og som Følge deraf lærte han at se på Vorherre som en streng Mand. Allerede som Barn drømte han om at blive Præst. Sin Konfirmationsfor-

beredelse hos Pastor Johan Peder Lund mindedes Vig senere med Glæde og Tak. Efter sin Konfirmation i April 1869 var han hele Tiden ude blandt fremmede. Fra 1869 til Efteråret 1872 tjente han som Korøgter hos Gårdejer *Jens Mortensen* i *Ravnholt*. I nogle selvbiografiske Optegnelser fra 1885 nævner P. S. Vig om sin Plads i *Ravnholt*: »Det var et Hus, hvor gammel Kristendom havde hjemme, og hvor jeg blev bevaret i en vanskelig Tid i et Menneskeliv«. Han blev også kendt med Hjemmet på Nabogården *Lille Røj*, hvor Sønnen *Jens Veirup* blev en af hans gode Bekendte i Ungdomstiden. I Hjemmene i *Ravnholt* hørte Vig første Gang om Højskolen; men da han var fattig, havde han kun lidet Håb om at komme der. Ved gode Menneskers Hjælp og ved Understøttelse fra Ribe Stiftamt lykkedes det ham dog at komme på *Askov Højskole* i Vinteren 1872–73. Derefter var han et År tid hos Pastor Mads Melby i Asperup i Nordfyn. Derefter var han en Tid Hjælpelærer i en Fri-skole hos Gårdejer Rasmus Knudsen i Båring ved Middelfart. Her kom Præstetanken fra Barneårene atter op i Vigs Sind. Han vendte derfor tilbage til *Askov Højskole*, hvor han nu fik sit Hjem i Årene 1874–77. Opholdet her blev et rigt Livsafsnit for den læselystne, vakte unge Mand. Han mindedes altid *Askov* og især *Ludvig Schrøder* med den største Tak og Glæde¹⁾. Efter Askovtiden måtte P. S. Vig springe Soldat, en Tid, han betragtede som et mørkt Punkt i sit Liv, da han i Hæren mødte en Del Ugudelighed. Fra 1878–79 var han så Huslærer hos Pastor *H. F. Feilberg* i *Darum* og samtidig hans Elev for

1) Efter *Ludvig Schrøders* Død 1908 skrev P. S. Vig en smuk og værdifuld Skildring af sit *Askovophold*, ligesom hans Karakteristik af *Schrøder* er meget træffende (optrykt ved Jacob Appel i »*Askov Lærlinge*« 1910, 43–50). Jfr. *Kirkelig Samler* (Cedar Falls, Iowa) 1885, 475–76.

at komme på Latinskolen i *Ribe*. Dette Ophold blev afbrudt ved en Rejse til *Amerika*. En Kammerat fra Højskolen skrev til Vig om at komme derover, en god Ven lånte ham 200 Kr., og sammen med en Gårdmandssøn fra Store Darum, vovede han sig ud på den lange Rejse, der kun skulde vare, til han havde tjent Penge nok, så han kunde vende tilbage og studere til Præst i Danmark. Han fik Billet til Hampton i Iowa, men nåede kun til Chicago, hvor Pastor A. S. Nielsen standsede ham og fik ham til at holde dansk Skole. Her blev han så til 1882. For at tjene til Livets Ophold var Vig også her Vestepresser. Han studerede flittigt og tilegnede sig de flest mulige Kundskaber i de o. 3 År, han opholdt sig i den store Stad¹⁾. I 1882 havde han fået lagt 1300 Kr. til Side. Med denne Sum på Lommen rejste han i Foråret 82 hjem til Danmark for at lade sig uddanne til Præst i Amerika, hvad han nu havde fået Lyst til at blive. Da han var kommet til sit Fædreland igen, gik hans første Færd til Askov, hvor han blev vel modtaget af Schrøders. En kort Tid var han så i Huset hos Pastor A. Andersen i Uldum, et Ophold, Vig havde megen Glæde af. Derefter studerede han under Udvalget for dansk—amerikansk Mission i København. Efter bestået Prøve i 1884 i Foråret rejste han tilbage til U. S. A. for der at optage et Arbejde blandt de danske. Han blev straks Lærer ved Højskolen i Elk Horn, hvor han var et År tid. I 1884, den 10/6 ægtede han *Karen Marie Madsine Christensen*; og den 20. September 1885 blev han ordineret til sit første Præsteembede, i Bowmans Grove, Iowa. Gagen var 200

1) I det dansk—amerikanske Hæfte »Julegranen« 1919 (upagineret) har P. S. Vig meddelt ret udførlige Erindringer om sin Ankomst til Chicago og om sin første Jul i Amerika 1879. Her er gode Oplysninger om hans Hjemlængsel og Besværlighederne med at komme i Gang derovre. Jfr. Kolding Folkeblad 18/8 1927.

Dollars årlig, en Sum, der forslog ret godt dengang. I Bowmans Grove forblev Vig til 1888, da han blev Lærer ved Præsteskolen i West Danmark, Wisconsin, til 1892. Dernæst Præst i Luck, Wis., til 1894, så Lærer og Forstander ved Præsteskolen i Elk Horn og Præst for Bethania Menighed 1894—97. Dernæst Lærer ved Præsteskolen i Blair i Nebraska 1897—99, atter Præst i Elk Horn og Forstander for Højskolen der 1899—1902. I dette Tidsrum (År 1900) døde Vigs Hustru. Han blev 2. Gang gift 6. August 1901 med *Karen Oline Olsen*, født $\frac{8}{3}$ 1875 i Ullerslev på Fyn, Datter af Væver og Gartner Lars Olsen (død 1907) og Hustru, f. Hansen (død 1908).

1902 blev Hyrdedrengen fra Vorbasse udnævnt til Professor ved Præsteskolen i Blair (Trinitatis Seminarium), var her 1902—05, derefter Præst i Luck, Milton og Cusing i Wisconsin 1905—09, vendte sidstnævnte År tilbage til *Blair*, hvor han nu fik sit blivende Sted som Forstander og Professor ved Trinitatis Seminarium (1909—1929). Samtidig var han Præst for Bethlehems Menighed i Basford.

Som man vil forstå faldt Vigs vigtigste Gerning ved den dansk—lutherske Præsteskole (eller Præsteseminarium) i Blair i Nebraska. Indenfor dansk—amerikanske Kirkekredse var han i sin Tid en Midtpunktsfigur. På sine gamle Dage betragtedes den statelige Mand som en Apostelskikkelse. Han var sammen med Max Henius en Fører for vore Landsmænd i det fjerne, store Land. Selv om Vig var stærkt præget af Askov, var det dog den åndelige Arv fra hans Moder (død $\frac{16}{6}$ 1878), der blev den afgørende for hans Livssyn og Livsgerning, idet han tilhørte Indre-Mission.

Der var to danske Præsteskoler i Amerika, hvoraf den i Des Moines nærmest tog Arv efter Askov. Den anden, Skolen i Blair, hvor Vig i mange År var en

af de betydeligste Lærere, kunde heller ikke godt undgå at blive åndelig påvirket fra Askov Højskole.

Ved Siden af sin omfattende Lærer- og Præsteger- ning fik Vig Tid til at udøve en flittig Skribentvirksomhed. Foruden talrige mindre Skrifter, Afhandlinger og Artikler, bl. a. af religiøs, historisk og polemisk Art, udgav han de historiske Værker: »Danske i Amerika« (1899), »Danske i Amerika i Tiden fra 1640—1860 (1907—08), »Om Morten Luther« (1910), »Trinitatis Seminarium 1886—1911« (1911), »Den danske Udvandring til Amerika, dens Aarsager og Veje« (1915), »Danske i Kamp i og for Amerika fra ca. 1660 til 1865« (1917), »Dansk luthersk Mission i Amerika i Tiden før 1884« (1917) og »Halvtredsindstyve Aar« (1921)¹⁾. Gennem disse Bøger er han blevet Dansk—Amerikanismens Historiker. Hans Landsmænd i Unionstaterne var meget glade for hans Bøger og roser dem stærkt i deres Presse, således Bogen »Danske i Kamp for Amerika« (1917) i det dansk—amerikanske Tidsskrift »Misteltenen« (1917), S. 6. Megen Hæder blev derfor i Årenes Løb Vig til Del. I 1921 blev han udnævnt til Æresdoktor i Theologi, samme År blev han Ridder af Danebroge, og ved 25-Års Jubilæet i 1927 for Ansættelsen som Lærer ved Præsteskolen i Blair blev han i enestående Grad hyldet af dansk—amerikanske Kirkekredse i U.S.A. Festen i 1927 var en tredobbelt. Den 20. September 1925 var det 40-Årsdagen for Vigs Ordination til Præst, den 6. August 1926 var hans Sølvbryllupsdag, og ved Højsommertide 1927 var 25 År efter Professorudnævelsen ved Trinitatis Præsteseminarium i Blair; da Vig selv fandt, det var for meget at feste tre År i Træk, blev alle tre Fester holdt på een Gang i Sommeren 1927.

¹⁾ Jfr. Salomons Almanak (Seattle, Washington, U. S. A.) 1916, 206. Blaa Bog 1928.

Trods sin store og travle Virksomhed fik Peter Sørensen Vig ovre i det fjerne Land dog også Stunder til at tænke på sin sydjydske Hjemstavns Historie. I 1912 skrev han sit første Bidrag hertil, nemlig *Barndomserindringer som Hyrdedreng i Vorbasse i 1860'erne*. Han skildrer heri udførligt og rammende sine Oplevelser som Hyrdedreng i Vorbasse Sogn. Manuskriptet med de fortrinlige Hyrdedrengereindringer sendte Professor Vig til Dr. *H. F. Feilberg* i Askov. Feilberg sendte Afhandlingen videre til Professor *Axel Olrik* i den Hensigt, at Arbejdet skulde offentliggøres i en Blandingspublikation i Foreningen »Danmarks Folkeminder«. Dette skete imidlertid ikke. Afhandlingen, der findes i Dansk Folkemindesamling på Det kgl. Bibliotek, er ikke bleven offentliggjort i sin Helhed. Jeg har i min Bog: »Hyrdedreng og Hyrdeliv« (1926), S. 54, 59, 67, 84, 99, 129, 141 udnyttet den på det bedste, så man kan dog altid der få et Indtryk af P. S. Vigs Barndomserindringer¹).

Hans næste Arbejde af hjemlig lokalhistorisk Art gik det bedre med. Det fik Pastor *J. Richter i Vejen* fat i, og så fremkom det i *Fra Ribe Amt* 1915. Her kan man stifte Bekendtskab med Vigs store Afhandling om *Peder Vig i Fitting*. Det har vederkvæget P. S. Vigs mindekære Sind at sidde derovre bag det vældige Hav og sammenskrive, hvad han vidste om sin fædrene Slægt og Vorbasse Sogn i gamle Dage. Afhandlingen er af Vig tænkt som en Arv til hans 12 Børn og Efterslægt i Amerika. Hans væsentligste Hjemmelsmand var hans gamle Fader, Søren Peder sen Vig, der døde i Elk-Horn i Iowa 1. December 1901. De sidste 15 År af sit Liv havde den gamle

1) I Kolding Folkeblad 25/1, 27/1, 1/2, 6/2, 10/2, 12/2 1934 har Pastor Chr. Christensen, Laurens., U.S.A., offentliggjort Hyrdeerindringer fra Vorbasse Sogn o. 1880.

Hedebonde sin gode Alderdom hos sin dygtige Søn i Amerika.

P. S. Vig meddeler ikke alene personalhistoriske Oplysninger om sin Slægt. Også en Række kulturhistoriske Enkeltheder af Værdi fra *Vorbasse* og *Lindknud* Sogne i gamle Dage kommer han frem med. Særlig kan man fremhæve Skildringen af *Søren Sørensen Vig*, der i en Årrække ejede *Asserbølgård* ved Lindknud. Denne Mand blev på Grund af sin snirklede Livsskæbne og sin aparte Levemåde noget nær en Sagnfigur. Ved hans Begravelse i 1873 kunde Følget ikke synge med i Salmesangen. Pastor H. F. Feilberg spurgte da en af Følgets bedste Mænd, om der da ikke var en Salme, de kunde synge. Da Kisten så blev båret ud af Kirken, istemte Bærerne den frejdige Sang: »Dengang jeg drog af Sted!« Jeg har i 1918 hørt H. F. Feilberg fortælle dette Træk. Den gamle Lærde lo sin spæde, hjertelige Latter ved Tanken om den Knibe, han var sat i for at bevare Alvoren under Jordpåkastelsen. Vigs Arbejde er i det hele taget et fortrinligt Bidrag til Hedeegnens Folkeliv forhen.

En Frugt af P. S. Vigs Studier i Dansk Amerikanismens Historie er hans Afhandling i *Fra Ribe Amt* 1918 om *Mormoner fra Ribe Amt*. Det er påskønnelsesværdigt, at der er blevet gjort Rede for Udvandringen fra nævnte Amt til Saltsøstaden i Utah. Helt underlig bevæget kan man blive ved at læse om slidsomme danske Småkårsfolk, der bliver omvendte til den ny Tro og som under Afsavn og Fare begiver sig på den store Rejse over Amerikas endeløse Prærier.

Det er et værdifuldt Bidrag til en særlig Side af vor hjemlige Religionshistorie, P. S. Vig har leveret i Arbejdet om Ribe Amts Mormoner. Ingen havde Betingelser for at kunne fremkomme med en bedre Fremstilling om det nævnte Emne end den dansk-

amerikanske Professor og Dr. theol., der så årvågent fulgte med i alt, hvad der vedrørte hans Landsmænd i det store nye Fædreland. Han har under sine Studier lettet sit Sind for Længselens Tynge, og han har i sine Bøger og Afhandlinger rejst sine udvandrede Landsmænd en Bauta i Ord, som nok skal blive stående.

P. S. Vig, der døde 21. Marts 1929, oplevede ikke at læse *Johannes V. Jensens* uforglemmelige Digt: »Den jydsk Blæst«, hvori er dette Vers, der er dyrebar for enhver, som har nære pårørende i det fjerne Land:

»Afkømt af dem fløj som Frø med Blæsten
til andre Strande, et rastløst Kuld,
og fandt paa Nybyggergrund i Vesten
en anden Steppe, for Ploven Muld.
Naar Vinden tuder i tunge Nætter
og orgler ensom, Atlantens Røster,
gaar sorte Tanker, som Intet trøster,
Suk over Sø, imod Jyllands Sletter«

Disse Linjer vilde også have rørt den gamle Professor Vigs Hjerte og fået ham til at mindes sin fromme Moder, der bad sine inderlige Bønner for den lille Dreng, der ensom gik og vogtede Kreaturer og Får, lidet anende, at denne Søn skulde blive Slægtens Krons-kud. Han skulde ikke alene skrive sin Slægts Historie, han skulde opnå at strø Ordets Sæd på den danske Folkeager i Unionstaterne. Han skulde fra Hyrdedreng blive Folkelærer og Historieskriver.
